

ФІЛОСОФСЬКА КОМПОНЕНТА

В ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

аграрних вищих навчальних закладів України

БЕРЕГОВА Г. Д.

УДК 1:37.378:63

УЗВ'ЯЗКУ з євроінтеграційними процесами, упровадженням інноваційних педагогічних технологій, комп'ютеризацією й інформатизацією навчальної діяльності й загалом соціокультурною ситуацією сучасний період розвитку освіти й науки в Україні вимагає розробки нових підходів до освітньо-виховних процесів. І, зазначимо, особливо гострою ця проблема постає у вітчизняних аграрних вищих навчальних закладах, оскільки входження до Болонського процесу призводить до поступового зменшення годин, відведених на вивчення соціогуманітарних дисциплін, зокрема філософських, які на сьогодні є базовими у формуванні світоглядних позицій особистості фахівця нового типу.

Необхідність аналізу передумов нових підходів до освітньо-виховних процесів у вітчизняних аграрних ВНЗ посилена недостатньою увагою до визначеної проблеми й необхідністю філософсько-методичних розробок, присвячених виробленню нового, сучасного світогляду майбутніх фахівців, необхідного для вироблення стратегії виживання людства в умовах глобалізації, оскільки більшість робіт з педагогіки, психології й філософії освіти стосуються в основному формування особистості майбутнього вчителя, який впливатиме на вироблення ціннісних орієнтацій молоді.

Праксеологічні аспекти сучасної філософії освіти та пов'язані з ними наукові проблеми активно досліджують російські й українські науковці, інтереси яких зосереджені здебільшого на пошуках нової освітньої парадигми (В. Андрущенко, О. Базалук, В. Бех, І. Бірич, Е. Герасимова, Б. Гершунський, Е. Гусинсь-

кий, Д. Дзвінчук, С. Клепко, М. Кожевникова, О. Панченко, І. Предборська, Є. Пилипко, М. Пищулін, Н. Сидоров, Ю. Огородников, С. Черепанова й ін.) [5; 6; 7; 8; 10; 11].

Теоретичні й методичні основи освітньо-виховного процесу в аграрних закладах вищої вітчизняної освіти останніми роками висвітлені в роботах Л. Білан, С. Білана, В. Бондаренко, Л. Жалдак, О. Ільків, П. Лузана, В. Кручек, Н. Нерух, Л. Сподін, В. Онопрієнка та ін.

Однак попри велику кількість робіт, присвячених осмисленню філософських аспектів вищої освіти, окремі актуальні освітні проблеми у вітчизняних аграрних вищих навчальних закладах ще не знайшли стійкого й загальноприйнятого вирішення. Саме до таких проблем відносимо формування морально-етичних позицій студентів-аграрників засобами філософських наук, що й визначає світоглядно-формувальну функцію філософської компоненти в системі вищої вітчизняної аграрної освіти.

Освітньо-філософські проблеми щодо формування людини майбутнього (кого та як виховувати) розглянуті в роботах багатьох дослідників (О. Базалук, А. Дидров, А. Лашевська, С. Гутова, Г. Зейналов, С. Черепанова й ін.). Переймаються проблемами майбутнього людства, що мають безпосереднє відношення до формування нового, планетарно-космічного типу особистості, і такі науковці, як Л. Джаяхая, М. Соловйова, С. Пеунова, Т. Бевз та ін. [10].

Основним напрямом реформування сучасної освіти О. Базалук вважає її гуманізацію та гуманітаризацію, а актуальними аспектами цього процесу визначає такі: 1) становлення антисциєнтистської методології освіти, що передбачає не лише формування в учня певної системи знань, а й розвиток духовності в контексті гармонійної взаємодії всіх індивіду-

альних процесів світосприймання; 2) становлення освіти як фактора розвитку культури, зокрема й розвиток освіти як діалогу культур. „Поєднання становлення особистості з оволодінням культурними цінностями сприяє вирішенню багатьох етичних проблем, є безпосереднім джерелом багатогранності та гармонійності, які, у свою чергу, виступають вирішальними критеріями особистісного буття”, – стверджує О. Базалук [3, с. 197]. Також науковець неодноразово підтверджує думку, висловлену до нього А. Запесоцьким, що „незалежно від конкретних умов країни, її соціально-культурної ситуації, профілю ВНЗ й інших особливостей, цілі реформування освіти мають гуманістичний характер” [2, с. 82].

Стаття присвячена визначенню ролі й місця філософської компоненти в системі вітчизняної вищої аграрної освіти, оскільки попри наявні розробки в галузі філософії освіти нинішня ситуація нечіткої визначеності спрямування вітчизняної освіти та її стану все ж вимагає постійного перегляду її парадигм і вибору оптимальних орієнтирів, що спрямують освітньо-виховний процес на формування ціннісної моделі людини майбутнього.

Роль і місце філософської компоненти в системі вищої школи найбільш повно висвітлює філософія освіти, котра все частіше постає як дослідницька галузь вітчизняної педагогіки. Сучасні філософи одноставно підкреслюють значущість філософії освіти для педагогів, визначаючи її специфіку як таку, що припускає сумніви педагогів у цінності освітніх зусиль, визначає для педагогів місце процесу „у фундаментальному порядку речей” (причому в гармонійному співвідношенні з цим порядком) і приводить педагогів до розуміння вищої мети власної освітньої діяльності. Американсько-європейська система освіти трактує філософію освіти як дисципліну, що орієнтує, сплановано впливає, наперед передбачивши ідеальний образ, заради якого й здійснюється вплив і на конкретну людину, і на мікро- та макросоціальні групи. На думку Дж. Солтиса, філософія освіти – це філософські дисципліновані методи мислення, корпус доведених технік аналізу, аналізу аргументації й теоретич-

ної побудови для вирішення проблем освіти [16, с.21].

Нині в Україні філософія освіти постає як сукупність світоглядних теорій (ідей), які зумовлюють методологію виховання й навчання, становлення відповідного типу особистості. Одні дослідники надають перевагу філософії й філософствують про освіту, інші пріоритетною вважають педагогіку, здебільшого розмірковуючи про процеси навчання й виховання, деякі намагаються охопити й філософську, і педагогічну проблематику водночас.

Стратегічною метою філософії освіти О. Базалук називає формування планетарно-космічної особистості, а одним з найважливіших складників нової парадигми освіти – її випереджальну функцію, котра стає глобальним фактором розвитку суспільства. Причому „акцентування на „космічності” особистості, з одного боку, указує на зв’язок із філософсько-гуманістичною традицією, відповідно до якої людина й Усесвіт утворюють єдиний світ, у якому людина (мікрокосм) є відбиттям Усесвіту (макрокосму), з іншого боку, підкреслює актуальність сучасних космологічних концепцій, що намагаються обґрунтувати закономірну появу людини в матеріальному світі” [10, с. 77].

Комплексний аналіз потенціалу філософського підходу до освіти й пошуків кращої її системи з урахуванням європейського і світового досвіду надав можливість С. Клепку визначити контекстом для освіти України саме європейський, котрий „ніби своєрідна тінь для української освіти, адже все в ній робиться (в усякому разі, хоча б декларативно) з огляду на європейські та світові досягнення: з одного боку, ми, як тінь, слідуємо за освітою Європи, а з іншого – від Європи на нашу освіту падає інша тінь, у якій ми не завжди можемо роздивитися свої досягнення та проблеми” [7, с. 10]. Основною метою досліджень С. Клепка є окреслення концепції розбудови генеративної освіти в Україні, тобто освіти, що породжує вільну й високотехнологічну (культурну, компетентнісну) конкурентоспроможну людину, для донесення й обґрунтування якої

учений аналізує конкретні факти освітянського життя, унаслідок чого зазначає, що подає не завершену концепцію генеративної освіти, а лише преамбулу до неї, з „відкриттям її антиінтуїтивних точок росту, бо освітня політика тиску на інтуїтивні точки освіти, здається, вже вичерпана” [7, с. 11].

Видатний діяч у галузі вітчизняної філософії освіти В. Андрущенко переконаний, що згідно з інтенсивним розвитком інтелекту людства та його практичною спроможністю на передній план мають вийти народи, здатні до створення й використання високих технологій. З іншого боку, перед народами, наука й освіта яких перебуває в занедбаному стані, постає реальна загроза перетворення в пасивного споживача історії або ж асиміляції в інтелектуально більш розвинуті спільності. У цьому контексті науковцем проаналізовані реальні можливості інтелектуального розвитку українського народу, держави й культури, присутності України в європейському та світовому геополітичному просторі, зрощування її конкурентноспроможності на основі розвитку науки й освіти. Автором виявлені та проаналізовані головні тенденції розвитку освіти, шляхи та чинники її модернізації згідно з внутрішніми потребами та вимогами Болонського процесу. Практичні рекомендації, сформовані В. Андрущенко, були покладені в основу Національної доктрини розвитку освіти України в XXI ст., затвердженої Указом Президента України як стратегічного документа державної освітньої політики [1].

Безумовно, загальні тенденції розвитку соціокультурної сфери суспільства безпосередньо впливають на освітньо-виховні процеси вищої вітчизняної школи, однак освітньо-виховний процес вищої школи в Україні скеровується законодавчою базою: 1) закони України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Про наукову і науково-педагогічну діяльність”, „Про професійно-технічну освіту” (від 19 грудня 2006 р.); 2) укази Президента України: „Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти” (від 17.02.2004 р.); 3) Постанови Ка-

бінету Міністрів України: Про Державну національну програму „Освіта (Україна XXI ст.)” (від 3.11.1993 р.), „Про затвердження Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)” (від 20.01.1998 р.), „Про розроблення державних стандартів вищої освіти” (від 7.08.1998 р.); 4) накази Міністерства освіти і науки: „Про утворення робочої групи для розроблення новітніх галузевих стандартів вищої освіти” (від 17.10.2011 р.) тощо.

Крім того, в основу розвитку освіти в Україні покладено методологічні документи, резолюції ЮНЕСКО з питань освіти. Національні критерії оцінювання якості та відповідності іноземних освітніх кваліфікацій, отриманих у різних регіонах світу, ґрунтуються на положеннях Лісабонської конвенції та Болонського процесу, підписаного 29 країнами Західної й Центральної Європи (19.06.1999 р.), до яких Україна приєдналась у травні 2005 р. Спрямування та зміст сучасної фахової освіти визначають державні стандарти вищої освіти (ДСВО) України, що встановлюють визначені напрями й положення щодо реалізації освітнього процесу в Україні та конкретизуються в освітньо-кваліфікаційних характеристиках й основах професійної підготовки майбутніх фахівців. Отже, законодавче нормативне забезпечення освітянської галузі в Україні доволі структуроване та змістовне, спрямоване на досягнення кращих результатів у вихованні й інтелектуальному розвитку майбутніх фахівців.

Суттєво впливає на побудову освітньо-виховної концепції й спеціалізація навчального закладу, якій, що закономірно, підпорядковується результат – набуття студентами професійних компетентностей. Так, наприклад, вищі аграрні заклади півдня України (Херсонський, Одеський, Миколаївський державні аграрні університети) здійснюють підготовку за освітньо-професійними програмами підготовки бакалавра, спеціаліста, магістра на денній і заочній формах навчання, котра несуттєво відрізняється за напрямами (табл. 1).

Напрями підготовки аграрних закладів півдня України

ДВНЗ	Напрями підготовки
ХДАУ	агрономія, технологія виробництва та переробки продукції тваринництва; водні біоресурси та аквакультура; екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування; гідротехніка (водні ресурси), будівництво; геодезія, картографія та землеустрій; лісове та садово-паркове господарство; облік і аудит, менеджмент, економіка підприємства;
ОДАУ	агробіотехнологія, землевпорядкування, механізація сільського господарства, економіка; технологія виробництва, переробки і маркетингу продукції тваринництва; ветеринарна медицина;
МДАУ	облік і фінанси, менеджмент, механізація сільського господарства, агрономія, технологія виробництва та переробки продукції тваринництва, стандартизація та біотехнології.

Кожен напрям має кілька спеціалізацій. Так, наприклад, у ХДАУ кожен напрям охоплює спеціалізації: 1) агрономія – зрошуване землеробство, технологія переробки та зберігання продукції рослинництва, рисівництво, лікарські рослини, плодоовочівництво й виноградарство; технологія виробництва і переробки продукції – технологія виробництва продукції свинарства, вівчарства, птахівництва; племінна справа, технологія переробки і зберігання продукції тваринництва; 2) водні біоресурси і аквакультура – зберігання і переробка, охорона і раціональна експлуатація гідробіонтів; екологія, охорона навколишнього середовища – агроекологія, екологія будівництва; 3) гідротехніка – геоінформаційні системи і технології в управлінні водними і земельними ресурсами, проектування й будівництво гідромеліоративних систем, сільськогосподарське водопостачання й водовідведення, землевпорядкування на меліорованих землях, економіка і організація водного господарства, експлуатація та автоматизація гідромеліоративних систем; 4) будівництво – реконструкція будівель і споруд, сільськогосподарське будівництво; облік і аудит – правове забезпечення в галузях АПК, облік і аудит у бюджетних організаціях і установах; 5) менеджмент організацій – правове забезпечення в галузях АПК, менеджмент підприємств і організацій АПК, економіка підприємства.

З урахуванням зазначених напрямів і спеціалізацій розподіляють зміст освітньо-про-

фесійної програми аграрної підготовки, навчальний час за циклами підготовки, рекомендованими навчальними дисциплінами та практиками. У державних стандартах вищої освіти зазначено, що освітньо-професійна програма аграрної підготовки складається з трьох компонентів: 1) гуманітарної й соціально-економічної (18%), 2) природничо-наукової (25%), 3) професійної та практичної (57%); причому нормативна частина становить 4860 год./90 кредитів (68,7%), а варіативна, відповідно, – 2214/41 (31,3%).

Статус гуманітарного знання у вищому навчальному закладі аграрного профілю, як бачимо, невисокий, що пояснюється передусім однією з особливостей реконструкції сучасного вітчизняного освітнього простору – тенденцією до укрупнення ВНЗ і курсом на вузьку спеціалізацію, у зв'язку з якими значно скорочується гуманітарна компонента вищої освіти, що створює нові проблеми в освіті.

Державним стандартом вищої освіти України визначено рекомендований перелік навчальних дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, що містить і нормативні, і дисципліни за вибором навчального закладу.

Згідно з наказом № 642 від 09.07.2009 р. „Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента” нормативними дисциплінами гуманітарної та соціально-економічної підготовки для бакалаврів усіх спеціальностей визначено такі: ук-

раїнська мова (за професійним спрямуванням), історія України, історія української культури, іноземна мова та філософія із загальним обсягом 36 кредитів ECTS. Хоча й зазначено, що припускається відхилення обсягу відведеного навчального часу на вивчення кожного циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, математичної та природничо-наукової підготовки і професійної та практичної підготовки в межах 2 кредитів ECTS.

Також установлено і перелік вибіркових навчальних дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки для бакалаврів (політологія, соціологія, психологія, логіка, етика й естетика, релігієзнавство, основи конституційного права, економіка, історія науки і техніки й ін.) та надано право вищим навчальним закладам вносити зміни до зазначеного переліку з урахуванням особливостей напрямів (спеціальностей), за якими здійснюють підготовку фахівців. Хоча ці зміни часто роблять не на користь студента, його гуманітарної обізнаності та гуманістичної спрямованості – так виявляється упереджений підхід до гуманітарних дисциплін у не-профільних вітчизняних ВНЗ.

З огляду на зазначене вище проблеми гуманізації й гуманітаризації сучасної вітчизняної вищої фахової освіти постають доволі гостро, а їхнє вирішення полягає у твердому переконанні не допустити нераціонального скорочення обсягу соціогуманітарних дисциплін і зведення їх засвоєння нанівець, що матиме в майбутньому сумні наслідки не лише для окремо взятого народу чи нації, а й для всього людства.

Філософська компонента в освітньо-професійній програмі аграрних ВНЗ представлена в основному філософією як нормативною дисципліною з обсягом у 3 кредити ECTS, котра згідно з навчальними планами факультетів може мати вигляд і базового курсу, і комплексного, тобто охоплювати або власне філософію, або філософію разом із логікою, етикою, естетикою, релігієзнавством. Зазначимо, що логіка, етика, естетика й релігієзнавство можуть бути окремими дисциплінами за вибором навчального закладу й особливо студента, за якого цей вибір здійснює інша людина

(найчастіше – декан факультету), як уже зазначалося, на користь нераціональних інтересів. Так, наприклад, естетика як навчальна дисципліна майже не введена до навчальних планів, хоча естетичні впливи в освітньо-виховному процесі вищої школи є, безумовно, важливим складником виховного процесу, оскільки безпосередньо спрямовані і на формування естетичних почуттів, смаків, суджень, художніх здібностей особистості, на розвиток її сприймати й перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини, і на виховання гуманістичних якостей, інтересу й любові до життя в його різноманітних виявах. Адже, як зазначав О. Баумгартен, „естетика – це наука про досконале у світі явищ, про досконалість чуттєвого пізнання й удосконалення смаку” [13, с. 10].

Практика викладання в аграрному ВНЗ свідчить про наявність певних проблем методично-методологічного характеру, пов'язаних із засвоєнням студентами філософських дисциплін.

1. Вивчення філософських дисциплін має необхідне науково-методичне забезпечення (навчальні плани, типові й робочі програми, розробки лекцій, плани практичних занять, самостійної й індивідуальної роботи). Однак змістове наповнення навчального матеріалу, що вимагає обов'язкового врахування спеціалізації, має загалом формальний характер, зокрема для бакалаврів (табл. 2). Структура філософського знання за основними спрямуваннями для спеціалістів і магістрів більше наближена до спеціальності, однак не всі факультети вводять до навчального плану цього освітнього рівня філософію, безпідставно вважаючи її непотрібною.

2. Філософію в бакалаврів викладають на 1 курсі (рідше на 2) як пропедевтичний чи комплексний курс за принципом „усього трохи”, „усе й нічого”, оскільки першокурсники не в змозі досягнути основне проблемне коло дисципліни та засвоїти її категоріальний апарат. Спеціалісти й магістри не всі вивчають філософію, однак вивчення ними філософії має більш свідомий рівень, що підтверджує їхня зацікавленість.

Загальна структура філософського знання за основними спрямуваннями

Факультет	Загальна структура філософського знання	Професійна спрямованість
Бакалаври		
Агрономічний	Проблемне коло філософії. Основні історичні типи філософії. Філософське розуміння світу. Свідомість. Пізнавальний процес. Діалектика. Суспільство. Людина.	Філософські проблеми сучасного природознавства.
Біолого-технологічний	Філософія як різновид світогляду. Історія філософської думки. Буття. Свідомість. Пізнавальний процес. Людина та її буття. Логіка. Релігія. Етика. Естетика.	Світоглядні проблеми біології: проблема сутності та розвитку живого.
Рибогосподарсько-екологічний	Філософія як наука. Історичні типи філософії. Буття. Свідомість. Пізнання. Людина та її буття. Логіка. Релігієзнавство. Етика. Естетика.	Філософське осмислення екологічних проблем.
Будівельно-гідромеліоративний	Філософія як різновид світогляду. Історичні типи філософії. Проблема буття у філософії. Свідомість як філософська проблема. Сутність і структура пізнавального процесу. Людина та її буття.	Філософські аспекти природокористування в контексті глобальних проблем сучасності.
Економічний	Філософія як різновид світогляду. Історія філософії. Проблема буття у філософії. Свідомість. Сутність і структура пізнання. Діалектика. Людина та її буття. Філософія суспільства, культури, цивілізації.	Філософія економіки.
Магістри		
Агрономічний	Філософія науки: Філософські аспекти осмислення науки. Наука в історії філософії. Основні концепції філософської методології науки. Наука як соціальний інститут. Методологічна функція філософії в науковому пізнанні. Структура наукового дослідження. Сучасний етап розвитку науки. Перспективи науково-технічного прогресу.	
Біолого-технологічний	Специфіка та основні аспекти філософського вивчення науки. Засади наукового пізнання. Етика науки та сучасного пізнання. Світоглядні проблеми біології.	Філософія біології та біофілософія. Сутність і розвиток живого. Структура біологічного дослідження. Біоетика. Глобальні проблеми й розвиток живої природи.

Продовження таблиці 2

Рибогосподарсько-екологічний	Філософія як теоретична форма світогляду. Основні історичні типи філософії. Філософська думка в Україні. Свідомість як філософська проблема. Сутність і структура пізнавального процесу. Діалектика як теорія розвитку та метод пізнання. Суспільство: основи філософського аналізу. Буття людини як проблема філософії.	
Будівельно-гідромеліоративний	—	—
Економічний	Філософія як форма теоретичного світогляду. Історичні типи філософії. Онтологія: філософський зміст проблеми буття. Онтологія свідомості. Будова людського суспільства. Джерела, спрямованість і рушійні сили історії розвитку людства. Діалектика як загальна концепція розвитку та її альтернативи. Теорія пізнання. Учення про істину та її критерії. Проблема людини у філософії. Цінності та їхня роль у житті людини.	Проблемна сфера філософії економіки. Філософське осмислення поняття „економіка”. Суспільне виробництво й виробничі відносини. Гроші як особлива реальність людського буття.

Практика викладання філософських дисциплін в аграрних ВНЗ свідчить, що студенти за такого підходу до освітньо-виховного процесу виявляють низький рівень філософської обізнаності та слабкий інтерес до глобальних проблем сучасності.

На наше тверде переконання, філософський складник вищої освіти сприяє розширенню діапазону екологічного мислення майбутніх фахівців, піднесенню рівня їхньої свідомості та самосвідомості, виробленню відповідального ставлення до економічно-технічної діяльності людини. Філософське знання надає цінну інформацію „про спільний досвід останніх десятиліть, який вимагає від філософії нової відповідальності”, адже вона знову набуває „практичної компетенції як засіб орієнтації в публічній дискусії, що чимраз більше переймається пошуком вирішальних картин, здатних забезпечити консенсус, те, що можна визнати за розумне”, – переконаний У. Бьоме [17, с. 3].

Результати аналізу теорії та практики навчання студентів-аграрників дозволяють стверджувати, що в окремих аграрних ВНЗ приділяють певну увагу філософським дисциплінам, що виявляється в основному в введенні циклу предметів до навчального плану

й у розробці навчально-методичного комплексу дисципліни (програми, лекції, семінарсько-практичні заняття, самостійна й індивідуальна робота тощо). Однак виявлено й низку проблем: 1) формалізм у плануванні; 2) недостатня наукова обґрунтованість змісту філософських знань і методики їх набуття; 3) нереалізованість виховного потенціалу філософії.

Отже, передумовами побудови нової концепції філософії освіти для аграрних ВНЗ України є такі: 1) входження до Болонського процесу й поступове зменшення годин, відведених на соціогуманітарні дисципліни, які на сьогодні є базовими у формуванні світоглядних позицій особистості фахівця нового типу; 2) удосконалення навчальних планів факультетів і перегляд змістового наповнення навчального матеріалу з метою обов'язкового врахування спеціалізації; 3) зміни у структурі філософського знання за основними спрямуваннями, що передбачають обов'язкове вивчення філософії та її складників на всіх рівнях професійної підготовки (бакалаври, магістри); 4) необхідність формування особистості нового типу мислення й сучасних світоглядних установок у зв'язку з глобалізаційними процесами й ви-

могою забезпечення виживання людства й збереження цивілізації.

Перспективи подальших досліджень із проблеми формування світоглядних позицій молодого покоління засобами філософського знання полягають у теоретичному обґрунтуванні, розробці й упровадженні нових освітньо-виховних концепцій для вищої освіти України, що, своєю чергою, сприятиме розбудові суспільства знань. Поступ кожної країни сьогодні, стверджує Е. Герасимова, визначений насамперед темпами розбудови „суспільства знань”, умінням ефективно використовувати можливості наукового потенціалу, адже участь України в загальноцивілізаційних процесах, безумовно, „вимагає поглибленого осмислення власної національної ідентичності в контексті глобалізаційних процесів, щоб знайти своє унікальне місце в ситуації швидкоплинних інновацій сучасного інтелектуального ландшафту” [4, с. 3].

Література

1. Андрущенко В. П. Біографія / В. П. Андрущенко // Офіційний сайт НПУ імені М. П. Драгоманова. – Режим доступу : <http://www.npu.edu.ua>.
2. Базалук О. А. Філософія образования. Формирование планетарно-космического типа личности / О. А. Базалук // Образ человека будущего: Кого и Как воспитывать в подрастающих поколениях : коллективная моногр. ; под ред. О. А. Базалука. – К. : Кондор, 2011. – Т. 1. – С. 61 – 93.
3. Базалук О. О. Філософія освіти: її роль та місце в системі філософського знання / О. Базалук // Філософські обрії. – 2010. – № 23. – С. 187 – 200.
4. Герасимова Е. М. Менеджмент освіти: економічний ресурс розвою / Е. М. Герасимова // Гілея : зб. наук. пр. ; гол. ред. В. М. Вашкевич. – К., 2008. – Вип. 12. – С. 300 – 309.
5. Дзвінчук Д. І. Освіта в історико-філософському вимірі: тенденції розвитку та управління : монографія / Д. Дзвінчук. – К. : ЗАТ Нічлава, 2006. – 378 с.
6. Запесоцкий А. С. Образование: философия, культурология, политика / А. С. Запесоцкий. – М. : Наука, 2002. – 456 с.
7. Клепко С. Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С. Ф. Клепко. – Полтава : ПОШПО, 2006. – 328 с.

8. Концепція вищої освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/education/average/topic/rozv/knc.doc.

9. Лутай В. С. Рух на випередження (Реформування вищої освіти на основі становлення філософсько-методологічної парадигми постнекласичної науки) / В. С. Лутай // Вища освіта України. – 2001. – № 2. – С. 33 – 43.

10. Образ человека будущего: Кого и Как воспитывать в подрастающих поколениях : кол. моногр. ; под ред. О. А. Базалука. – К. : Кондор, 2011. – Т. 1. – 328 с.

11. Пищулин Н. П. Філософія образования / Н. П. Пищулин, Ю. А. Огородников. – М. : МГПУ, 1999. – 234 с.

12. Філософські абрисы сучасної освіти : монографія / І. Предборська, Г. Вишинська В. Гайденок та ін. – Суми : ВТД Університетська книга, 2006. – 226 с.

13. Baumgarten A. G. Theoretische Aesthetik: die grundlegenden Abschnitte aus der „Aesthetica” (1750/58); [uebersetzt und herausgegeben von Hans R. Schweizer]. – Hamburg. 1983. – 355 S.

14. Bollnov O. F. Anthropologische Paedagogik. – Bern, Stuttgart : Paul Haupt, 1983. – 144 S.

15. Dewey J., Tufts J. H. Ethics // Dewey J. The Middle Works of John Dewey, 1899 – 1924 / J. Dewey, J. H. Tufts. – Vol. 5. – Carbondale and Edwardsville, 1978. – 544 p.

16. Soltis F. Jonas. An introduction to the analysis of educational concepts / Reading, Mass // Jonas F. Soltis. – Addison-Wesley Pub. Co., 1978. – 128 p.

17. Philosophie heute: Gespraech mit U. Beck, H.-G. Gadamer, J. Habermas, H. Jonas u.a. / hrsg. von Ulrich Boehm. – Frankfurt / Main : Campus Verlag, 1997. – 225 S.

18. Wilfred Carr. Philosophy and education / Carr Wilfred // Journal of Philosophy of education. – vol. 38/1. – 2004. – P. 55 – 83.

* * *

Берегова Г. Д. Філософська компонента в освітньо-виховному процесі аграрних вищих навчальних закладів України

У статті визначено роль і місце філософської компоненти в системі вітчизняної вищої аграрної освіти, обґрунтовано необхідність аналізу передумов нових підходів до освітньо-виховних процесів у вітчизняних аграрних

вищих навчальних закладах, запропоновано перегляд її наявних парадигм і вибір оптимальних орієнтирів, що спрямують освітньо-виховний процес на формування ціннісної моделі людини майбутнього.

На основі аналізу теорії та практики навчання студентів-аграрників виявлено низку освітньо-виховних проблем, що постають передумовами побудови нової концепції філософії освіти для аграрних вищих навчальних закладів України з метою формування нового, сучасного світогляду майбутніх фахівців аграрної галузі виробництва.

Основними передумовами побудови нової концепції освіти в Україні є зміна статусу соціогуманітарних дисциплін, недосконалість навчальних планів і змістового наповнення навчального матеріалу, необхідність змін у структурі філософського знання відповідно до фаху та спеціалізації ВНЗ.

Ключові слова: філософія освіти, освітньо-виховні парадигми, аграрна освіта, філософське знання.

Береговая Г. Д. Философская компонента в образовательно-воспитательном процессе аграрных высших учебных заведений Украины

В статье определяется роль и место философской компоненты в системе отечественного высшего аграрного образования, утверждается необходимость анализа предпосылок новых подходов к образовательно-воспитательным процессам в отечественных аграрных высших учебных заведениях, предлагается пересмотр ее существующих парадигм и выбор оптимальных ориентиров, которые направят образовательно-воспитательный процесс на формирование ценностной модели человека будущего.

На основе анализа теории и практики обучения студентов-аграрников выявлен ряд образовательно-воспитательных проблем, которые являются предпосылками построения новой концепции философии образования для аграрных высших учебных заведений Украины с целью формирования нового, современного мировоззрения будущих специалистов аграрной области производства.

Основными предпосылками построения новой концепции образования в Украине яв-

ляются изменение статуса социогуманитарных дисциплин, несовершенство учебных планов и содержательного наполнения учебного материала, необходимость изменений в структуре философского знания согласно специальности и специализации вузов.

Ключевые слова: философия образования, образовательно-воспитательные парадигмы, аграрное образование, философское знание.

Berehova H. D. Philosophical Component in the Educational Process of the Agricultural Higher Educational Establishments of Ukraine

The article defines the role and place of the philosophical component in the segment of the national system of higher education that is focused on agricultural sciences. The author argues that it is necessary to analyze the prerequisites for the development of new approaches to teaching/learning in the national higher educational establishments of agricultural focus, as well as to revise the existing educational paradigms, particularly in the area of philosophical education, and to select the optimal guidelines to direct the educational process at creating an axiological model of the person of the future.

The analysis of the theory and practice of teaching students-agrarians revealed a number of challenges in this sphere. These challenges constitute distinct pressure points along which the creation of a new conception of the philosophy of education for agrarian universities in Ukraine aimed at shaping a new, modern outlook of future agrarians should be framed.

To create a new conception of education in Ukraine, it is essential to change the status of humanities and social sciences in the educational process, improve curricula and the content of educational materials, and to revise the structure of philosophical knowledge in accordance with the general focus of universities, as well as to better fit individual concentrations offered by them.

Key words: philosophy of education, educational paradigms, agrarian education, philosophical knowledge.

Стаття надійшла до редакції 30.07.2013 р.

Прийнято до друку 30.08.2013 р.